

340.15:321.17(477) «04/14»

Биркович Олександр Іванович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Ужгородського національного університету

КОНЦЕПТ ПРАВДИ В СУДОВІЙ СИСТЕМІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

У статті обґрунтовано розгляд правди як концепту судової системи Київської Русі. Доведено, що концепт правди містить у собі, по-перше, фундаментальні права і обов'язки вільних громадян; по-друге, рівні позиції в судовому процесі; по-третє, чільні державно-правові інститути, які впливали на стабілізацію і розвиток життєвих перспектив.

Ключові слова: правда, справедливість, «Руська Правда», історія держави і права України, судова система, державно-правові інститути.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження обумовлюється, по-перше, необхідністю правового забезпечення судової реформи в сучасній Україні на основі історично сформованих в національній державно-правовій культурі засад, які можуть бути поєднані з принципами європейської судової традиції. Нині в судовій системі України існує чимало принципів і норм, які залишилися у спадок від російської євразійської монархічної, тоталітарної цивілізаційно-правової культури.

По-друге, чи не у всій сучасній правовій культурі України, особливо в судочинстві, панівною ідеєю проходить верховенство держави по відношенню до громадянського суспільства. Успадковані від Радянського Союзу судові теоретичні і практичні складові в Україні вибудувалися на те, щоб задовольнити інтереси і потреби політичних партій і держави, убгавши судову гілку влади в певну політико-правову, а не юридичну схему.

По-третє, історія держави і права України та судова складова узагальнені й підпорядковані до потреб та інтересів московської імперської державності. Київська Русь у російській історіографії визначається однозначно як ранньофеодальна монархія, державно-правовий устрій якої побудований так, щоб задовольнити імперську політику Московської держави. З традицій і збережених в сучасній українській науковій думці поглядів найбільш чітко вимальовується класична формула формаційного розуміння судової системи, яка цілком і повністю була генетичною складовою феодалізму, капіталізму і соціалізму. С. Сворак зазначає, що «до цього часу домінує концепція державного устрою Київської Русі, яку сформували радянські дослідники на методологічній zasadі марксизму-ленінізму. Її сутність полягає в тому, що всі історично сформовані держави європейських народів та їх розвиток мали чітко визначену класову сутність від рабовласницького устрою через феодалізм, далі буржуазної держави і, насамкінець, пролетарської держави» [1, с. 11]. Очевидно, що проблема теорії та історії держави і права України матиме визначену відповідь у дослідженні принципу правди в судовій системі Київської Русі, осмисленні початкової стадії її становлення. Ідеальним вислідом буде те, що правда як феномен суспільної свідомості русів-українців та правової системи держави взагалі і судових інститутів зокрема охоплює всі структури життя.

Для юридичного розуміння поняття правди в судовій системі Київської Русі потрібно виокремити його первинний зміст. К. Юнг писав: «Людина використовує сказане або написане слово для вираження смислу того, що вона воліє передати... Слово чи образ є символами, в яких слід розуміти щось більше, ніж його безпосереднє значення. Воно має

ширший «неусвідомлений» аспект, який ніколи не може бути однозначно визначений або повністю з'ясований» [2, с. 351-352].

Слово «правда» на початковій фазі становлення Київоруської державності було за своїм змістом істотним чинником моральної свідомості суспільства. У літописних свідченнях того часу фіксується моральність термінами «звичай», «нрав», «закон руський» [3, с. 278]. Правда як свідомий моральний імператив – це суб'єктивне усвідомлення членами територіальних громад Руських земель свого громадянського обов'язку і відповідальності перед громадою. Ціннісно-світоглядна сутність правди як морального імперативу русів-українців – це внутрішній раціонально-вольовий і емоційний контекст їх життєдіяльності. Отже, правда як феномен моральної самосвідомості русів-українців на початковій фазі становлення державно-правового устрою Київської Русі мала специфічний світоглядний зміст, а саме його сенс полягав у тому, щоб сприяти всім суб'єктам суспільних відносин на засадах демократії вирішувати суперечності відповідно до інтересів територіальних громад та сімейних дворогосподарств. Правда тісно пов'язана з моральними почуттями і була ядром сумління кожної вільної особи Київської Русі. Сумління надає правді в її державно-правовій судовій системі явно виражений світоглядний контекст національно-державницької самосвідомості особи. Вона стала спільним надбанням моральності і правосвідомості, в якій емоціонально-вольовий супровід правового співпереживання надає особі в судовому процесі можливості самозахисту та моральної самоцінності.

В умовах державно-правового функціонування суспільства особа формує і вдосконалює на правовій основі свою моральність відповідно до інтересів людини і громади. Отже, правда в судовій системі Київської Русі була, по-перше, тісно взаємопов'язана з моральністю; по-друге, з існуючими традиціями самоврядування; по-третє, вона стала здатністю і здібністю кожної вільної особи Київської утверджувати себе як морально-правового суб'єкта судочинства. Для судової системи Київоруської державності правда стала юридичною основою свободи кожного вільного громадянина землі-полісу, єдиним громадянським обов'язком захистити себе, свою власність, життя і здоров'я та формою правосуддя, змістом якого було морально-правове сумління сторін судової тяжби. Правда в її правовій формі стає стійким позитивним імперативом індивідуальної і громадянської самосвідомості і самоконтролю.

Ставлячи завданням вичленувати ті принципи судової системи Київської Русі, що їх розумно було б запропонувати, спираючись на існуючі у правознавчій думці аргументовані висновки, ідеї, погляди, варто розпочати з визначення соціально-економічного укладу Київської Русі, оскільки від нього залежить формування принципу правди судової системи. Соціально-економічна структура є базовим, первинним чинником правди в тій формі, як вона склалася в генезі від звичаєвого права до його інституційного формату «Руська Правда» [4]. Взаємоузгоджена система соціально-економічного укладу і державно-правового устрою складається в певну структуру інститутів держави. Міра взаємоузгодженості між соціально-економічним, суспільно-політичним, господарським, духовним і державно-правовим життям суспільства, котре постало історично у самоідентифікації «Руська земля», визначена багатьма дослідниками історії держави і права України. Так, приміром, один із перших дослідників історії русів-українців К.Аксаков стверджував, що «у стародавній Русі був не родовий, а суспільний, саме громадський устрій – громадський побут... Руська земля є споконвіку найменш патріархальна, найбільш суспільна (саме громадська) земля» [5, с. 108].

В територіальних громадах форми співпраці сімейних дворогосподарств у містах і селах мали вести до досягнення мирного життя, добробуту, певної міри згоди стосовно

розуміння правди. В цей спосіб всі державно-правові інститути Київської Русі мали впливати на зміст судової системи. Нині неможливо оцінити в повному обсязі судову систему Київської Русі. Тож слід взяти до уваги її явні зв'язки з існуючим правом та інститутами державної влади, адже судові інститути були дієво скоординовані адекватно до суверенітету різних соціальних верств і особи.

Поняття судової системи Київської Русі X – XIII ст. включає у свій обсяг структуру державно-владних інститутів, зокрема віче стольних міст земель-полісів, окремих територіальних громад, князя і церковних інституцій. Природним буде припустити, що спочатку віче було єдиним державно-правовим інститутом з притаманними йому судовими функціями. До утвердження князівської влади і православної церкви віче забезпечувало єдиною основою системного охоплення судових справ. Правдивість, на нашу думку, в її первинній судовій іпостасі – це, по-перше, підхід у розгляді вічем суперечливих претензій окремих громадян; по-друге, судова практика мала на меті примирити суперництво позивача і відповідача та їх різні позиції у спосіб, який визначений за наслідками пошуку правдивості свідчень. Схема судового розгляду справи вічем мусіла бути стабільною; до неї віче зверталось регулярно. Віче призначало тисяцького і посадника для підтримки порядку, охорони майна громадян і громадської власності. Г. Вернадський стверджував, що «дві головні міські посадові особи були посадник і тисяцький. Обидві вони обиралися на віче на короткий термін і могли бути переобрані. Обов'язки посадника полягали головно в керівництві міською адміністрацією. Він також був головним суддею в тяжбах з приводу землі. Стосовно тисяцького, то він був командувачем міського народного ополчення і головним суддею в комерційних справах» [6, с. 212-213]. Отже, віче делегувало значну частину своїх владних адміністративно-управлінських і судових функцій посадникам і тисяцьким, які були основними державно-правовими інститутами руських земель-полісів.

У цьому розумінні представники адміністративно-управлінської державної влади, по-перше, є відносно автономними; по-друге, наділені вічем певним обсягом прав і обов'язків; по-третє, в їх моральності були животворчі духовні сили, які тісно пов'язані між собою та основоположними цінностями життєдіяльності громад, зокрема миролюбної зичливості, взаємної зацікавленості у продукуванні життєвої благодаті, добродійства, дотримання свободи як найзагальнішої моральної і правової норми співпраці. Отже, будь-яке адміністративно-владне втручання державних посадовців у судові процеси з їхнього боку було мотивоване моральністю («нрав», «звичай») та нормами «Руської Правди». Принцип правди був для суспільної свідомості русів-українців у X – XIII ст. сталою цінністю воління всіх суб'єктів судового процесу. Правдолюбність була для розсудливої діяльності співгромадян Київської Русі очевидною спроможністю, воління всіх суб'єктів забезпечувалося демократією і свободою совісті.

Зауважимо, що попри індивідуальні риси приватновласницьких форм господарювання всіх соціальних верств Київської Русі, суспільство морально і на державно-правовій основі суспільно-політичної самоорганізації утверджувало, по-перше, самостійність і суверенність сімейних дворогосподарств та їх осіб; по-друге, заохочувало об'єктивність їх моральної і правової свідомості узгоджувати між собою бажання, прагнення і вольові дії, щоб вони улягали обставинам миру, благості і правдивості. Демократія, приватна власність, монетарна економіка, високий рівень урбанізації – це ті основоположні фактори життєдіяльності Київської Русі, завдяки яким всі соціальні верстви і сільські та міські територіальні громади розвинули та облаштували таку судову систему, в якій правда у первісній моральній і правовій світоглядно-орієнтаційній позиції визначала загальноприйнятний спосіб досягнення в судовому процесі взаємної домовленості. Правда

створила гарантію, по-перше, для публічного судового розгляду справ; по-друге, забезпечила вільну згоду всіх сторін судового розгляду для вирішення будь-яких справ.

Громадське усвідомлення усунути із суспільного життя ті моральні норми, які ускладнювали злагоду, мир і благодатне життя, сприяло подоланню звичаю помсти. «Адже кривава помста залишалась звичаєм до тих пір, поки не виникла потреба у її скасуванні. Скасування стало можливим тоді, коли речі набули характеру майна, що дало можливість використати його як еквівалент завданої шкоди і міри спокути» [7, с. 32]. Прикладаючи два чинника правового регулювання «завданої шкоди і міри спокути» до основної структури Києворуського суспільства – приватновласницької форми господарювання і монетарної форми обміну товарами і послугами, можемо усвідомити правові норми грошового відшкодування збитків, завданих однією стороною стосовно іншої та їх судовий розгляд. У цей спосіб правові норми «Руської Правди» та судові інститути сприяють, за наявності згоди потерпілої сторони, подальшої ескалації помсти та дієвому координуванню основних прав і обов'язків громадян і держави.

Конкретним прикладом правових норм судочинства, пов'язаних з усуненням помсти, є ст. 1 «Руської Правди» [4], в якій йдеться про перелік осіб, які за нормами звичаєвого права мають помститися, якщо один муж уб'є іншого. Перелік має таку шкалу: «мстити братові за брата або батькові за сина, або дітей брата». Така позиція «Руської Правди», по-перше, мирить взаємні претензії у суспільстві, пов'язані з убивством однією особою іншої; по-друге, визначає правдиву рівновагу збитків і втрат та специфічно до приватновласницьких монетарних відносин пропонує замінити мстивість на грошову компенсацію. Ця норма «Руської Правди» видається такою, що мирить з традицією, а заміна помсти грошовим еквівалентом забезпечує мир і стабільність у суспільному житті. Однак, правові норми, за якими суд визначив міру грошового відшкодування звинуваченою стороною постраждалих, побудовані у відповідності з розумінням суспільством соціально-економічної й суспільно-політичної значимості потерпілої особи. Прикладом правового забезпечення переваг у судочинстві Київської Русі були державні службовці та глави приватновласницьких дворогосподарств. Поняття правди у визначенні міри покарання стосовно різних груп соціальної структури було досить варіативним по відношенню до представників різних соціальних верств, які зазнали кривди чи втрати майна, здоров'я, життя. С. Сворак зазначає, що «в Руській Правді, датованій XI ст., у переліку соціальних груп, члени яких підлягали штрафу за порушення правових норм, виділися зокрема «мужі», які вважалися найзначнішими для життя суспільства. Ця соціальна верства була захищена подвійним штрафом у 80 гривень, в той час як за людину – залишався на початковому рівні 40 гривень» [1, с. 11].

Судова система, що закріпилася в Київській Русі з X по XIII ст., набула певного рівня національно-правової загальності та імпліцитно стверджувала вищий рівень існування в державному просторі правди. Порівняння з іншими державами того часу дає підстави стверджувати, що у витоках правової основи Київська Русь була у своєму цивілізаційному розвитку на рівні Англії і Угорщини. Фундаментальним критерієм означеного висновку є факт про започаткування правових норм в Англії «Біль про права», в Угорщині «Золота Булава», в Київській Русі «Руська Правда». Ці форми права слід вважати накресленням конституцій національних держав, судова система яких складає генетичну цілісність соціально-економічного укладу та втілення демократії.

Необмеженої влади в судовій системі не було в жодній владній структурі – віче, князя і церкви. Всі державно-адміністративні владні інститути (віче, князь, тисяцький, призначені управлінці нижчих ланок) мали обмежені права в судочинстві, зумовлені традиційними

нормами та правовими нормами «Руської Правди». Їхній вплив на судові рішення узгоджувався з існуючим демократичним державно-правовим устроєм. Така судова система Київської Русі була в інтересах усіх соціальних верств і кожного вільного громадянина, який репрезентував первинного суб'єкта соціально-економічного укладу. «На Русі, як і на Заході, управління суспільством вибудовувалося на практичному досвіді дворогосподарського панування правителів. Але політичний вплив руського і західного правителя істотно різнився. І князь на Русі, і король на Заході мусіли ділити владу з могутньою аристократією, проте в Київській Русі існував і третій важливий політичний компонент, якого не було на Заході: місто» [6, с. 16]. Вплив міста на формування і функціонування судової системи в Київській Русі мусив бути досить вагомим, аби захистити всі соціальні верстви.

Руси-українці мали досить тісні торгівельні й культурні зв'язки з нащадками давньої Греції і Риму. І Крип'якевич писав, що грецькі колонії не творили однієї держави на побережжі Чорного і Азовського морів; кожне місто було окремою республікою з демократичним ладом під проводом купців і промисловців [8, с. 26-27]. У такий спосіб були організовані Руські землі, селяни і міщани яких запозичили з римських околиць знаряддя праці (плуг) і правові норми приватновласницьких відносин, які були і в антсько-полянському союзі.

В давній Греції основним поняттям пізнання було «істина». В культурі русів-українців поняття правди має своїм змістом всі релевантні знання давньогрецької філософської думки. Правда в суспільній свідомості русів-українців – це і істина, і ідеал. В римській культурі поняття «юрисдикція» означає таку форму судочинства, в якій поєднані два терміни – «право» і «говорю». Ці міркування мають для нашого дослідження вагоме значення, коли зважати на основоположну засаду судового процесу Київської доби, в якому елементи індивідуальної волі сторін тяжби відігравали дуже важливу роль, в той час як суддя обмежувався спостереженням над сторонами і вирівнював засоби і можливості суперечностей сторін [6, с. 227]. Отже, суддя забезпечував рівну свободу обом сторонам судового процесу викласти публічно свої аргументи. Істотний момент тут той, що «право» і «говорити» забезпечують встановити правду, істину. Тож рівні свободи для звинувачення і виправдання належать обом сторонам судового процесу. Фактично позиція принципу рівної свободи для обох сторін судової тяжби є коректною і справедливою підставою переконати суддю у своїй правоті. Особи судової тяжби у процесі публічного розгляду суддею мусять спиратися на свої доводи й аргументи та дійти згоди, тобто домовитися, коли і за яких умов треба змиритися з нормами права і зобов'язатися їх виконати. Суддя наділений державною владою спостерігати за судовим дійством і виступає у відповідності з нормами права єдиною особою, котра упевнюється в силі доводів однієї із сторін. У правді як принципі судової системи Київської Русі первісна позиція сторін судової тяжби відповідає демократії, справедливості і моральної визначеності честі і гідності. Отже, концепт правди в судовій системі української держави X–XIII ст. є узагальненим і спільно визначеним суспільством вищим рівнем розуміння справедливості та прав і обов'язків всіх соціальних груп.

Якщо порівняти ціннісно-світоглядний зміст поняття правди в його узагальненому слововжитку за часів Київської Русі з латинським «юстиція» (справедливість), то мусимо зафіксувати подібність змісту. Це означає, що вільна самодіяльна активність громадян Київської Русі є, по-перше, суспільно-політичним виміром свободи і рівності; по-друге, внаслідок зростаючого застосування грошей у національно-економічному і повсякденному житті сформувався певний тип суспільства, основна мета якого полягала в розвитку і вдосконаленні істинних за давньогрецькою ментальністю і правдивих для киеворуських

людей форм їх буття. Правда – це спосіб світорозуміння, світобачення і світовідчуття русами-українцями творчого життя, що найбільшою мірою відповідає природі полісної демократії з її інститутами народовладдя.

Згадка в літописах про те, що віче мало право усувати від влади князя, засвідчує дієздатність судової системи. М. Грушевський стверджує, що «правоздатність віче визнавалася самими князями» [9, с. 307]. Верховенство владних функцій віче виключало будь-яку можливість появи суперечливих претензій князів, тисяцьких або бояр. Верховенство віче проглядається у традиції укладання договору з князем. Віче мало право ініціювати розгляд справи проти князя в разі, якщо він не виконував умов угоди («ряду»). Отже, віче в судовій системі Київської Русі слід розглядати як верховну судову інстанцію, що забезпечує правопорядок й унеможливорює узурпацію влади. Водночас віче надавало князю право призначати своїх державних службовців, які мали своїм обов'язком вести судові справи. «Державна влада не втручалася в розслідування того чи іншого випадку до його слухання. Місцева громада надавала більшу підтримку позивачу в тих випадках, коли йому важко було визначити особу відповідача». Сторони в суді мали у своєму розпорядженні три способи доказів: свідків, звернення до Божого суду і для громадянських тяжб – акти, розпорядження та інші документи [6, с. 228].

Мир і благодать, правдиве життя і демократія виступають у судовій системі цілістю в ролі ідеалу судочинства. Саме тому в правових нормах відсутні тілесні покарання, позбавлення волі, смертна кара. В церковній юрисдикції знаходилися такі справи для судочинства, як «пограбування церкви, руйнування хрестів, крадіжка одежі з тіл мертвих, злочини проти моралі, суперечки між мужем і жінкою з приводу власності, побиття батьків дітьми або ж навпаки, подружня зрада, гвалтування жінки або дівчини, образа жінки» [6, с. 226]. Сказане засвідчує, що в Київській Русі судова система визначає гідність людини правовою цінністю. Гідність особи не була пов'язана з наявністю її певного привілейованого соціального статусу. Це вже була нова цивілізаційно-правова культурна модель розуміння гідності людини як носія духовності і вільної волі.

Можемо стверджувати, що судова система Київської Русі була цивілізаційно-правовою, оскільки в розгортанні життєдіяльності громадян земель-полісів здатна забезпечити суверенітет гідності людини. В цьому контексті Д. Мур писав: «Цивілізація розвивається лише там, де значна частина людей об'єднується для досягнення спільних цілей. Така єдність забезпечується не стільки спільністю чистих ідей, скільки спільністю почуттів, завдяки яким ідеї набувають емоційного забарвлення і перетворюються на переконання і мотиви» [10, с. 635]. В цьому розумінні судова система української держави Х – XIII ст. була дійсною спадкоємицею європейського давньогрецького гуманізму і водночас територіально-громадською формою самоврядування, в якій були вперше в генезі українського народу усвідомлені і закріплені юридично свобода особи, її гідність та державницька суб'єктність.

Всі інститути державної влади прагнули максимально задіяти виробничий творчий потенціал для продукування товарної продукції та її вивозу на внутрішні і зовнішні споживчі ринки. Цим, зокрема, обумовлений той факт, що гроші стали міркою для визначення міри покарання. Є всі підстави припускати, що монетаризм виробничих відносин та розширена внутрішня і зовнішня торгівля мали вирішальне значення у запровадженні в судову систему Київської Русі пріоритету грошової компенсації для переважної більшості судових вироків стосовно порушників закону. Отже, одним з найважливіших компонентів судової системи Київської Русі є утвердження

монетаризованої каральної форми як нового типу цивілізаційно-правової культури європейських держав.

Історично в судовій практиці X – XIII ст. не існувало норм карального права за злочини проти держави. Поява такої форми злочинів у Київській Русі відкривала перед вічем проблему. Історія держави і права України засвідчує, що поява такого злочину як державна зрада відбулася у середовищі державних службовців, призначених вічем і князем. Державною зрадою визнавався перехід тисяцького на службу князю або бояр проти віче. Державною зрадою віче вважало бояр, які повстали проти держави, їх заговори [11, с. 63]. Так, приміром, в Галичі 1203 р. бунт бояр через підбурювання мадьяр призвів до загибелі князя Ігоровича і був визнаний державною зрадою; віче видало грамоту на страту цих бояр [11, с. 45]. Відмова боярина служити князю не вважалася державною зрадою.

Висновки. Отже, правда як концепт судової системи Київської Русі містить у собі, по-перше, фундаментальні права і обов'язки вільних громадян; по-друге, рівні позиції в судовому процесі; по-третє, чільні державно-правові інститути, які впливали на стабілізацію і розвиток життєвих перспектив.

Спимок використаних джерел

1. Сворак С. Д. «Вольності» Київської Русі у державній традиції українського народу / С. Д. Сворак // Сучасні проблеми правової системи і державотворення України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 травня 2011 р. – С. 11-13.
2. Юнг К. Г. Приближаясь к бессознательному / К. Г. Юнг; пер. И. Г. Норвила // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности: [Сборник]: Пер. с англ. и фр. / Сост. Л. И. Василенко, В. Е. Ермолаева; Ввод. ст. Ю. А. Шрейдера. – М.: Прогресс, 1990. – С. 351–436.
3. Повесть временных лет / Подгот. текста Д.С. Лихачева; Пер. Д.С. Лихачева и Б.А. Романова; Под ред. чл.-кор. АН СССР В.П. Адриановой-Перетц / Акад. наук СССР. Ч. 1-2. – 1-е изд. Часть 1. Текст и перевод. – М.; Л., Изд-во и 1-я тип. Изд-ва Акад. наук СССР в Л., 1950. – 407 с.
4. Правда Руська XI–XII ст. // Кодифікація цивільного законодавства на українських землях. – Т.1 / Уклад.: Ю.В.Білоусов, І.Р.Калаур, С.Д.Гринько та ін. / За ред. Р.О.Стефанчука та М.О.Стефанчука. – К.: Правова єдність, 2009. – С. 9–12.
5. Аксаков К. С. Полное собрание сочинений. Т. 1: Сочинения исторические / К. С. Аксаков. – М.: Унив. тип., 1889. – 599 с.
6. Вернадский Г. В. Киевская Русь / Г. В. Вернадский. – Тверь; М.: ЛЕАН; Аграф, 2001. – 448 с.
7. Історія держави і права України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів та факультетів. Курс лекцій / За ред. проф. В.Г. Гочаренка. – К.: Вентурі, 1996. – 288 с.
8. Крип'якевич І.П. Історія України / І. П. Крип'якевич; відп. ред.: Ф. П. Шевченко, Б. З. Якимович. – Львів: Світ, 1990. – 519 с.
9. Грушевський М. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя / М.Грушевський. – К.: Наукова думка, 1991. – 560 с.
10. Уайтхед А. Н. Избранные работы по философии / А. Н. Уайтхед; пер. с англ., общ. ред. и вступ. ст. М. А. Кисселя. – М.: Прогресс, 1990. – 720 с.
11. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права / М. Ф. Владимирский-Буданов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1995. – 640 с.

Быркович Е. И. Концепт правды в судебной системе Киевской Руси

В статье обосновано рассмотрение правды как концепта судебной системы Киевской Руси. Доказано, что концепт правды включает в себя, во-первых, фундаментальные права и обязанности свободных граждан; во-вторых, равные позиции в судебном процессе; в-третьих, основные государственно-правовые институты, которые влияли на стабилизацию и развитие жизненных перспектив.

Ключевые слова: правда, справедливость, «Русская Правда», история государства и права Украины, судебная система, государственно-правовые институты.

Byrkovych O. I. Concept of truth in the Kyiv Russian judiciary

The article substantiates the consideration of truth as a concept of the judicial system of Kievan Rus. It is proved that the concept of truth includes, firstly, the fundamental rights and duties of free citizens; secondly, equal positions in the judicial process; thirdly, the main state-legal institutions that influenced the stabilization and development of life prospects.

Key words: truth, justice, «Ruska Pravda», history of state and law of Ukraine, judicial system, state-legal norms.

Надійшла до редакції 25 травня 2018 р.

